

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота з педагогіки
на тему: «Проблеми контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей учнів сучасної гімназії і шляхи їх розв'язання»

Студентки групи СОа 16-20
денної форми здобуття освіти
першого бакалаврського рівня вищої освіти
педагогічного факультету романо-германської
та української філології
(спеціальність 014 Середня освіта,
спеціалізація 014.021 Англійська мова і література,
освітньо-професійна програма Іноземні мови та літератури,
методика навчання іноземних мов та
зарубіжної літератури (англійська мова і
друга західноєвропейська мова))
Бойко Анастасії Олександрівни

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Соловей М. І.

Оцінка за 4-бальною шкалою _____
Оцінка за 100-бальною шкалою _____
Оцінка за шкалою ЄКТС _____

Члени комісії _____
(підпис) (Прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (Прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (Прізвище та ініціали)

Київ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	5
1.1 Сутність, функції, форми та методи контролю знань, умінь та навичок учнів	5
1.2 Український історико-педагогічний досвід у сфері контролю результатів навчання	12
1.3 Нормативні вимоги до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до реформи НУШ	17
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ	23
2.1 Методичні проблеми контролю результатів навчання учнів та шляхи їх розв'язання	23
2.2 Методичні та психологічні проблеми оцінювання результатів контрольних заходів та шляхи розв'язання	34
ВИСНОВКИ	42
РЕЗЮМЕ	44
ABSTRACT	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	46
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

Контроль є важливою функцією управління в усіх сферах діяльності людини, і в освіті, звісно, також. Адже, він забезпечує зворотній зв'язок, у першу чергу, для вчителя, а в наступну чергу, для самого здобувача освіти та його батьків, завдяки оцінюванню. Тому проблеми, які виникають під час організації контрольних заходів та застосування відповідних методів контролю, а також під час потрактування їх результатів та оцінювання можуть здійснити негативний вплив на цей ланцюжок взаємозв'язків «учитель — учень — батьки».

Оцінювання має значний вплив на мотивацію здобувача освіти до навчання й тому вчителю слід вміло маневрувати між заохоченням, у вигляді високого бала, та низькою оцінкою, критичним зауваженням. А для цього результати оцінки повинні бути об'єктивними, неупередженими та обґрунтованими й, таким чином, формувати правильне ставлення учня до навчання та самооцінки.

Аналіз літературних джерел показав, що над розв'язанням теоретичних проблем контролю результатів навчання як важливого компонента освітнього процесу працювали українські педагоги Г. Ващенко, В. Сухомлинський, В. Шаталов, Л. Одерій, Н. Волкова, М. Фіцула, П. Сікорський та ін., питаннями сучасних підходів до оцінювання – О. Онопрієнко, Т. Канівець, О. Підгорна, А. Степанова-Камиш. Проте в останні три роки перед педагогічною спільнотою постають нові проблеми здійснення контролю результатів навчання здобувачів освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання.

У реформі «Нова українська школа», яка стартувала в 2018 р., важливу роль відводиться формувальному оцінюванню, за прикладом Фінляндії. Так, у 1-4 класах відбувалися рівневі оцінювання набутих знань та вмінь, навичок самостійної роботи, застосовувалися елементи самооцінки. Проте, у зв'язку з воєнним станом, процес проведення реформи в 5 класі дещо ускладнився.

Актуальність проблеми та її недостатня дослідженість зумовили вибір теми нашої курсової роботи: **«Проблеми контролю знань, вмінь, навичок та інших компетентностей учнів сучасної гімназії і шляхи їх розв'язання».**

Об'єктом дослідження є процес контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей школярів.

Предметом курсової роботи є шляхи розв'язання проблем, що виникають під час контролю результатів навчання сучасних школярів.

Метою нашого дослідження є обґрунтувати сутність процесу контролю, методів, форм організації та особливостей організації контролю знань, умінь, навичок й інших компетентностей школярів і дослідити їх ефективність в умовах сучасної гімназії.

Мета, об'єкт та предмет дослідження зумовили такі завдання:

- розкрити сутність контролю знань, його функцій, форм та методів;
- проаналізувати історико-педагогічний досвід у досліджуваній сфері;
- виявити основні проблеми в існуючих формах та методах проведення контрольних заходів та оцінювання їх результатів;
- проаналізувати особливості та можливості для застосування формульованого оцінювання в базовій середній школі;
- вивчити передовий міжнародний досвід щодо організації контролю результатів навчання та можливості його застосування в Україні;
- розробити рекомендації щодо розв'язання проблем перевірки та оцінювання знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів освіти.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: порівняння, аналіз, узагальнення, індукція, дедукція, аналогія, усне опитування, бесіди.

Практична частина курсової роботи проводилася на базі Заліщицької державної гімназії Чортківського району Тернопільської області, Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 99, ліцею «Перша Білоцерківська гімназія», Луцького ліцею № 21 імені Михайла Кравчука, Sutton Valence School з Великої Британії та матеріалу курсів Фінського проєкту реформи української школи «Навчаємось разом» .

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, резюме українською та англійською мовами, списку використаної літератури та 2 додатків. Загальний обсяг роботи складає 52 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1.1 Сутність, функції, форми та методи контролю знань, умінь та навичок учнів

Для підвищення ефективності освітнього процесу необхідним є систематичне одержання вчителем об'єктивної інформації про результати навчальної діяльності учнів. Її педагог отримує в процесі контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів освіти.

У сучасній дидактичній літературі поряд із поняттям «контроль» розглядаються й інші, тісно пов'язані з наведеним, терміни, такі як: «діагностика», «оцінювання», «оцінка», «перевірка», «облік» та інші. Тож у першу чергу в нашому дослідженні слід розкрити сутність цих понять.

Проаналізувавши педагогічну літературу, можна стверджувати, що поняття діагностика є найбільш повним, оскільки вміщує в собі, як контроль, так і аналіз та майбутнє прогнозування діяльності учнів та вчителя. Діагностика – це складний процес вимірювання результатів навчання, з'ясування умов й обставин, в яких протікає освітній процес; отримання чіткого уявлення про прогалини в знаннях та уміннях, про ті причини, які сприяють чи перешкоджають досягненню накреслених результатів [30]. На рис.1.1 можна розглянути схему діагностики результатів навчання.

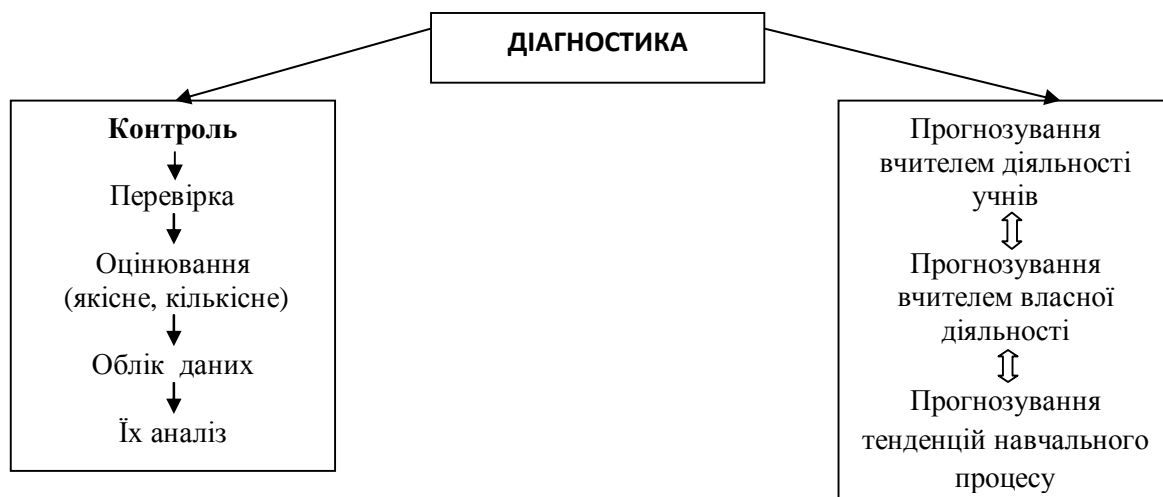

Рис.1.1. Складові діагностики результатів навчання за М. Соловей, В. Кудіна, Є. Спіцин [30]

Важливе значення при цьому мають такі фактори, як: вибір найбільш ефективних форм і методів контролю знань, умінь і навичок, вибір критеріїв оцінювання, статистичний облік та аналіз результатів контролю, висновки та прийняття рішень. Кожен із них являє собою самостійну проблему, що вимагає глибокого аналізу та вивчення.

Н. Волкова розуміє контроль за навчанням – як постійний нагляд, спостереження й перевірку успішності знань учнів з метою отримання об'єктивної інформації про освітній процес [2]. Тим самим, вона звертає увагу на важливість систематичного поточного контролю.

Л. Одерій відзначає, що контроль як важливий компонент системи освітнього процесу, здійснюється в різних формах для визначення рівня знань, умінь і навичок з метою удосконалення організації освітнього процесу в цілому [17]. Тобто, відзначає ключову мету контролю в системі освіти – покращення результатів навчання учнів.

Проте, більшість науковців (М. Фіцула, В. Максименко, Н. Мойсеюк, М. Соловей, І. Підласий) під поняттям «контроль» розуміють виявлення, вимірювання й оцінку знань, умінь і навичок учнів. Процедура виявлення та виміру називають ще перевіркою.

Оцінювання можна розглядати як процес зіставлення вимог до компетентностей учнів та фактичних результатів навчання, а оцінку – як результат цього процесу, відповідно до встановлених нормативними документами критеріїв та шкали. На думку Т. Канівець, педагогічна оцінка виконує дві найважливіші функції: співвіднесення та мотивації. У своїй першій функції педагогічна оцінка виступає як індикатор відповідності результатів навчання Державному стандарту базової середньої освіти. Мотиваційна функція педагогічної оцінки пов'язана зі спонукальним впливом на особистість учня, викликаючи істотні зрушення в самооцінці, рівні її домагань, у поведінці, у способах навчальної роботи, у системі відносин між усіма учасниками освітнього процесу [19]. Вчені виділяють такі чотири різновиди оцінювання: діагностичне, формувальне, проміжне, підсумкове та прогностичне.

Під обліком успішності в педагогіці розуміють систематичне оновлення інформації про результати учіння та їх фіксація у вигляді балів у шкільній документації [6].

Аналіз достовірної інформації про рівень набутих знань, умінь та навичок дозволяє коригувати зусилля учнів на підготовку до занять, вносити вчителем зміни в організацію освітнього процесу, а також здійснювати подальше прогнозування діяльності.

Об'єктом контролю результатів навчання є як конкретний учень, так і здобутий ним компетентності. Згідно із Законом України «Про освіту», компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу освітню діяльність[7]. Вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти у сучасній гімназії визначає Державний стандарт базової середньої освіти [4].

Аналіз науково-методичної літератури дозволяє виділити такі функції контролю:

1) Контролююча – сприяє визначенню рівня компетентності учнів, його старанності та самостійності в навчанні, виявленню прогалин у знаннях. Одночасно вчитель визначає ефективність організації освітнього процесу та запропонованої ним методики опанування навчальним матеріалом.

2) Навчальна – проведення контрольних заходів сприяє повторенню, розширенню й поглибленню сформованих понять та уявлень, підвищує усвідомленість, практичну спрямованість одержаних знань, умінь та навичок.

3) Діагностико-коригуюча – учитель виявляє позитивні та негативні моменти в набутті компетентностей, з'ясовує їх причини й визначає заходи для підвищення якості навчання, попередження й подолання неуспішності;

4) Розвивальна – належне проведення контролю ключових компетентностей сприяє тренуванню пам'яті, розвитку мислення, мовленнєвої діяльності, навичок спілкування, уміння самопрезентації та самостійної творчої роботи, мотивує до рефлексії та самовдосконалення.

5) **Виховна** – передбачає формування вміння відповідально й організовано навчатися та працювати, застосовувати прийоми самоконтролю, привчає до наполегливості в подоланні труднощів, сприяє активності та самостійності.

б) **Стимулюючо-мотиваційна** – проведення контролю активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання, розвиває відповідальність, створює атмосферу змагальності.

Розглянуті вище функції контролю реалізуються в освітньому процесі через принципи його проведення, тобто основні правила й педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок. **Основними принципами контролю є:** індивідуальний характер контролю, об'єктивність перевірки та оцінювання, систематичність контролю, диференційованість перевірки, всебічність контролю, гласність.

Принципи, як регулятори контрольної діяльності освітнього процесу визначають конкретні види, форми, методи контролю навчання. У педагогічній практиці виділяють такі види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний і підсумковий.

Попередній контроль виконує діагностичну роль і має ознайомити вчителя з результатами засвоєння вивченого матеріалу в початковій школі, на початку нового навчального року, в новому для вчителя класі. **Поточний контроль** здійснюється в ході щоденної роботи здобувачів освіти на уроках. **Періодичний (тематичний) контроль** передбачає перевірку, оцінку й корекцію засвоєних системних знань, умінь та навичок з певної теми предмета або періоду навчання. **Підсумковий контроль** застосовується для перевірки рівня досягнутих компетенції учнів на окремих завершених етапах навчання й здійснюється у формах піврічного чи річного контролю, державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання [20].

Відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту», основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Формувальне, поточне та

підсумкове оцінювання результатів навчання учнів на предмет їх відповідності вимогам навчальної програми, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти. Річне оцінювання та державна підсумкова атестація здійснюються за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку в разі переведення його на наступний рік навчання [8]. Таким чином, формувальне оцінювання, як одне із ключових елементів реформи НУШ, введено в педагогічну практику на законодавчому рівні.

Залежно від специфіки організації контролю за навчальною діяльністю учнів використовують такі форми контролю: фронтальна, індивідуальна, парна, групова, комбінована, самоконтроль.

При фронтальній формі контролю учитель ставить питання до всього класу з метою залучення їх до обговорення. За порівняно короткий час учитель перевіряє знання в значній частини учнів класу, проте на підставі коротких відповідей важко судити про реальний рівень засвоєних знань.

Індивідуальний контроль застосовується для ґрунтовного ознайомлення учителя зі знаннями, уміннями й навичками окремих учнів. При цьому звертається увага на усвідомлений характер відповіді учня, логічність його суджень, доказовість положень, уміння застосовувати засвоєні знання на практиці.

За групової форми перевіряються підсумки навчальної роботи або хід її виконання частиною класу, групою учнів класу, що одержала певне завдання. При цьому питання ставляться перед групою, у їх розв'язанні беруть участь учні, які працювали в складі групи, а оцінка має бути диференційована.

Парна форма контролю полягає у взаємоперевірці рівня підготовки учнів до уроку, у процесі якої учні опитують одне одного, виправляють помилки, звіряють правильність відповідей з підручником чи конспектом, пояснюють один одному те, що залишилося незрозумілим. Таку форму контролю активно використовував відомий український вчений-педагог В. Шаталов [37].

Комбінована форма контролю поєднує індивідуальний контроль зі фронтальним і груповим: учитель одночасно викликає для відповіді декількох учнів,

один з них відповідає усно, 1-2 готуються до відповіді, виконуючи на класній дошці необхідну роботу, а решта учнів виконує індивідуальні чи практичні завдання.

Самоконтроль допомагає учневі самостійно розібратися в тому, як він оволодів знаннями, перевірити правильність виконання вправ шляхом зворотних дій, оцінити правильність виконаних вправ [13].

Перевірка результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за допомогою різних методів та технік, вибір яких зумовлюється особливостями змісту навчального предмета, його обсягом, віковими можливостями учнів.

У педагогічній літературі виділяють такі методи контролю:

1. Спостереження за навчальною діяльністю учнів – метод контролю, який дозволяє вчителю одержати інформацію про пізнавальні можливості учнів, їх бажання до оволодіння знаннями, що виражається у вигляді доповнень, рецензування відповідей однокласників, постановки запитань вчителю, системності виконання домашніх завдань тощо. Результати спостереження не фіксуються в офіційних документах, однак сприяють корекції навчання учнів, роблять його більш індивідуалізованим.

2. Усне опитування є одним з найпоширеніших методів контролю. Учень розкриває питання у формі розповіді, доповіді, читання, презентації, участі в дискусії чи діалозі. За своїм характером усне опитування може бути індивідуальним і фронтальним, простим і складним.

3. Письмовий контроль у порівнянні з усним опитуванням має переваги в тому, що у викладача є можливість одночасно й швидко перевірити знання, уміння та навички учнів усього класу. Крім того, письмові роботи дають можливість виявити уміння логічно, послідовно висловлювати свої думки на папері. Засобами проведення письмового контролю є диктант, переказ, твір, есе, виконання вправ та задач, написання доповіді та реферату, письмові відповіді на питання, самостійна та контрольна робота, тестування, розробка проєкту, презентації та ін.

4. Метод практичного контролю застосовують для перевірки набутих умінь та навичок учнів. Здійснюється через контрольні завдання, які вимагають виконання ними певних дій, операцій, процесів, наприклад, проведення дослідів,

побудова схем, моделей, учнівське портфоліо, робота на уроках техніки та дизайну. Контрольні практичні завдання виконуються двома способами – індивідуальним та груповим. Важливо, щоб завдання, як формували вміння необхідні в повсякденному житті здобувача освіти, так і навчали діяти в нестандартних ситуаціях, розвивали критичне мислення.

5. Методи графічної перевірки спрямовані на виявлення набутих компетентностей у процесі виконання різних графічних робіт, таких як: робота з контурними картами, побудова таблиць, схем, графіків, діаграм та вміння проаналізувати та пояснити певні графічні об'єкти.

6. Тестування як метод контролю полягає у визначенні правильної відповіді на підготовлені запитання, які передбачають вибір. Відповідь може бути одновибіркова, множинного вибору, альтернативного вибору, перехресного вибору або відкрита.

7. Програмований (комп'ютерний) метод контролю набув надзвичайного поширення в період впровадження дистанційного та змішаного навчання, оскільки передбачає доступ учнів до завдань та можливість відповіді на них на відстані за допомогою сучасних програм, освітніх платформ та широкого різноманіття гаджетів.

Згідно з Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, поточне та підсумкове оцінювання здійснюється з використанням таких основних форм та способів: усного, письмового, у тому числі графічного, цифрового та практичного [35]. Бачимо, що вони відповідають вище переліченим методам контролю. До того ж, у рамках академічної свободи педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети [35].

Отже, ми вважаємо справедливою думку про те, що функції перевірки й оцінювання знань зумовлюють основні принципи контролю навчання. Останні, у свою чергу, забезпечують досягнення цілей через вибір методів, форм, засобів контролю тощо. Результати контролю навчання враховуються вчителем при їх зіставленні з його цілями та використовуються для аналізу та прогнозування. Якщо

мети не досягнуто, функції контролю повною мірою не реалізовано, вчитель враховує ситуацію при відборі змісту навчання, методів і форм навчання, упорядковує самостійну роботу учнів тощо. Результати контролю навчання постійно повідомляються тим, хто навчається і це має сприяти тому, щоб учень вчився активно, зацікавлено, самостійно прагнув до систематичного та постійного поповнення своїх знань, розвитку умінь та навичок. Таким чином, формується комплексна система діагностики компетентностей здобувачів освіти, яка забезпечує належну якість освітньої діяльності.

1.2 Український історико-педагогічний досвід у сфері контролю результатів навчання

Щоб розробити ефективну методику контролю результатів навчання учнів, слід взяти на озброєння все те позитивне, виправдане часом, що дійшло до нас з минулого.

У братських школах (XVII ст.) контроль знань розглядали як необхідний елемент процесу навчання, застосовуючи своєрідну словесну систему оцінювання. Дещо іншою була негативна оцінка знань учнів у парафіяльних школах. Це були субітки (щосуботнє фізичне покарання), “на лапу” (били лінійкою по долоні), також змушували учнів стояти в куті кімнати, практикували й інші форми впливу на навчальну діяльність учнів.

Прогресивним кроком щодо словесного оцінювання була система Ф. Бريدке, який використовував цифри як кількісний показник знань. І. Базедов запропонував заохочувальні крапки. На зламі XVIII – XIX ст. використовували 100-бальну й 5-бальну шкалу оцінювання.

Слід зазначити, що XIX століття ознаменувалося просвітницьким рухом, основною рисою якого було прагнення до загальної грамотності. Кінець XIX – поч. XX ст. характеризується пошуками нових підходів до навчання без оцінок. Відповідно педагоги-новатори пропонували колективні й індивідуальні форми

оцінювання (П. Блонський, І. Свядковський), в освітній процес вводили тести, елементи самообліку та самоконтролю.

Варто прислухатися до думок світоча української педагогіки того часу Б. Грінченка (1863 – 1910 рр.), основною ідеєю якого була «народна школа» з обов'язковим викладанням українською мовою. У статті «Якої нам треба школи» (1907 р.) педагог висловив таку важливу освітню аксіому: «Як не можна жити за зразком іншого народу..., точно так не можна виховувати, виховуватися за чужою педагогічною системою, якою б не була вона чіткою й добре обдуманною» [3]. Він вважав, що кожний народ у цьому відношенні повинен пробувати свої сили, доводив, що українська школа має повне право на самобутність і оригінальність, яка відрізняє її й від західноєвропейської, і від російської педагогічної традиції. Тобто, застосовуючи при реформі НУШ досвід фінської школи, ми повинні брати ті методи та підходи, які можливі для застосування в Україні, а не сліпо копіювати чужу систему. Так, наповнюваність класів в Україні значно вища, ніж у Фінляндії, а це не сприяє індивідуальному підходу до кожного учня та диференційованому контролю. Також, темпераменти, стилі поведінки та комунікабельність дітей у наших країнах відрізняються.

Діяч писав, що школа має поєднувати розумовий розвиток і виховання дитини. Водночас він не вважав головним завданням освіти «наповнення учнівських голів певною сумою знань». Суть народної школи убачав у тому, «щоб виховати розум дитини, розвинути, зміцнити його, зробити дитину придатною для подальшої діяльності» [3]. На нашу думку, ці тези перегукуються з сучасною реформою освіти в напрямі розвитку компетентностей. Працюючи народним вчителем, просвітник відкидав такі прийоми в навчанні, як зазубрювання, неусвідомлене запам'ятовування, протиставляючи їм розвиток образного, абстрактного мислення, залучаючи учнів до самостійного читання, написання рецензій на прочитані книги, обговорення прочитаного [9].

У цей самий історичний період активною педагогічною діяльністю займався Г. Ващенко (1878 – 1967 рр.). Він справедливо стверджував, що перевірка й оцінювання знань повинні проводитись «гуманно, без приниження й образ тих, хто

навчається, з глибокою повагою та любов'ю» [1]. У свою чергу, контроль знань учнів за Г. Ващенком – це принцип навчання, норма, що посідає дуже важливе місце в його дидактиці. Він переконує, що коли вчитель навіть ретельно продумує, ґрунтовно пояснює завдання в класі, але не перевіряє як слід виконання – його робота не дає бажаних результатів. У цьому випадку деякі учні взагалі не будуть готуватися до занять, інші лише поверхово. Цілком логічно, доводить вчений, що означена ситуація не сприятиме виробленню вмінь систематично працювати, свідомому ставленню до навчання, та й знання будуть неглибокі.

При контролі знань учнів слід (за Г. Ващенком) дотримуватися двох правил. Перше – це активність у перевірці цілого класу, як він пояснює, навіть тоді, коли відповідає один учень, решта має ретельно стежити за його відповіддю. Г. Ващенко зауважує, що другою вимогою повинна бути відповідність методики перевірки змісту завдань і меті, яку ставить педагог у процесі контролю. Зауважимо, що ці положення дуже актуальні й для правильної організації контролю результатів навчання в сучасній гімназії.

У «Загальних методах навчання» Г. Ващенко описує методику двох форм перевірки: «усна відповідь учня й перевірка зафіксованої його праці в формі якоїсь писаної його роботи, малюнків і т. ін.» [1]. Він пропонує педагогам застосувати комбіновану усну перевірку знань у формі систематично побудованих і більш-менш розгорнутих відповідей окремих учнів та фронтальної перевірки знань цілого класу. Дуже важливо, переконує автор, після відповіді поставити такі запитання учню, які допомогли б з'ясувати, наскільки глибоко розуміє він засвоєний матеріал, запропонувати йому зв'язати інформацію зі змістом попередніх занять, сучасністю. Не можна неправильну відповідь зразу ж виправляти педагогу – з цією метою слід викликати когось із класу. Іноді, наголошує Г. Ващенко, доцільно дати можливість учню самому виправитись, запропонувати додаткові питання, наштовхнути на правильну відповідь, допомогти йому засвоїти навчальну інформацію.

Дуже докладно описав Г. Ващенко й методику перевірки «зафіксованої праці учнів». Він наводить прості, але, на наш погляд, дуже методологічно виважені основні правила: не можна затримувати перевірку письмових робіт, оскільки цим в

учнів знижується зацікавлення до них; треба ретельно перевіряти письмові роботи, не пропускаючи не виправленими або невідміченими помилки учня, бо це підриває авторитет учителя. Варто також вказати на заклики вченого боротися «зі всякими способами фальшування, як списування, підказування тощо» [1].

У 20-30-х рр. в Україні запровадили, задля об'єктивності оцінювання знань, педагогічні служби, ввели екзамени (1933 р.) та словесні оцінки (1935 р.). Зміна словесного оцінювання на цифрове була зумовлена обов'язковістю випускних іспитів у початковій школі та персональною відповідальністю вчителя за якість навчання (1944).

Гуманістичними ідеями, людяністю та добротою пронизані положення щодо контролю компетентностей учнів видатного українського педагога В. Сухомлинського (1918 – 1970 рр.). Оцінку вчень називав найгострішим інструментом, використання якого потребує від вчителя величезного вміння та культури. Він стверджував: «Щоб мати право користуватися цим інструментом, треба передусім любити дитину» [34]. Це дуже важливі настанови, бо педагог для того, хто навчається – живе втілення справедливості, чесності.

В учня, якщо він не бачить результатів своєї праці, «вогник прагнення до знань» згасає, і запалити знову його дуже важко [34]. «Треба навчити учнів працювати, думати, спостерігати, усвідомлювати, що таке розумова праця й лише потім можна ставити їм оцінки за успіхи», вказує Василь Олександрович. І підкреслює цю думку власним прикладом: «Протягом чотирьох років навчання дітей у початкових класах я ніколи не ставив незадовільних оцінок – ні за письмові роботи, ні за усні відповіді... Я оцінював розумову працю лише тоді, коли вона приносила дитині позитивні результати» [34]. На наш погляд, це звучить досить переконливо й справедливо, оскільки учні мають неоднакові пізнавальні здібності, темперамент, характер і сходинки до знань у кожного різні. Схожі настанови були використані в реформі НУШ у початковій школі, відзначаються експертами позитивно й будуть застосовуватися в базовій середній школі. Видатний педагог підкреслював, що постановка запитань має стимулювати розвиток пізнавальних

здібностей, щоб учні пояснювали, насамперед, причинно-наслідкові зв'язки подій, явищ, процесів.

Як і В. Сухомлинський, відомий український педагог-новатор В. Шаталов (1927-2020 рр.) спрямовував свою діяльність на виховання всебічно розвинутої особистості учня, розвиток його здібностей, пізнавальних потреб. Він розробив і талановито реалізував організаційно-методичну систему навчання, де центральним стрижнем є саме контроль навчання.

У методиці В. Шаталова існує принцип поєднання постійного зовнішнього контролю за перебігом засвоєння навчального матеріалу та його оцінювання з самоконтролем і самооцінкою. Технологія видатного педагога дозволяє здійснювати регулярну, систематичну перевірку й оцінювання якості виконання кожним учнем самостійних робіт. Серед методів і форм контролю результатів навчання учнів спостерігаються як традиційні, так і нетрадиційні: щоденний контроль письмового відтворення опорних сигналів; усне опитування – голосне, тихе; магнітофонний і парний взаємоконтроль; перевірка рішення задач старшокласниками тощо. В. Шаталов підкреслює, що якраз можливість учнів виголосити інформацію, виступити перед класом підвищує мовну активність і тим самим чинить досить позитивний вплив і на їхнє мислення [37].

У результаті в учнів виробляється звичка до певних форм поведінки – зовнішнє управління стає внутрішнім. Постійне оцінювання однокласниками власних здобутків приводить до формування адекватної самооцінки, до розвитку самоконтролю. Вони не бояться одержувати негативну оцінку: коли двійка виправляється на «добре» чи «відмінно» – вона зникає, тобто не перетворюється у тягар, а учень завжди має оцінку, що відповідає його знанням. У реформі НУШ також значна увага приділяється самоконтролю та самооцінці, як й у В. Шаталова.

Таким чином, аналізуючи історію розвитку системи контролю результатів навчання, можна стверджувати, що вона стала більш гуманною та дитиноцентричною. Спільними рисами освітньої діяльності відомих педагогів, яких ми розглянули у цьому підрозділі, є: відданість своїй справі, ідеї гуманності до учнів

та цілі щодо їх всебічного розвитку для блага своєї держави. І їх підходи до контролю результатів навчання є цінними та актуальними в наш час.

1.3 Нормативні вимоги до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до реформи НУШ

Для майбутнього вчителя необхідним є не лише розуміння сутності та методики проведення контролю, але й знання вимог чинного законодавства щодо контролю результатів навчання учнів.

Отже, основними нормативними документами, що регулюють питання контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів освіти в базовій середній школі є:

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII;
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX;
- Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2020 р. № 898;
- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 р. № 329;
- Концепція Нової української школи, ухвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 р.;
- Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5 – 6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України 01.04.2022 р. № 289;
- Типова освітня програма для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України 19.02.2021 р. № 235.

Розглянемо кожен з них, з погляду на питання перевірки, оцінювання та обліку результатів навчання учнів.

У Законі України «Про освіту» [7] остаточно, на законодавчому рівні закріплюється прагнення до реформування закладів базової середньої освіти «від школи знань до школи компетентностей». Тут подається визначення самого поняття «компетентність» та наводиться перелік усіх ключових компетентностей, які необхідно сформувати здобувачам освіти як для власного успіху і соціалізації, так і для розвитку громадянського суспільства і держави.

Також в нормативному документі характеризується основний об'єкт контролю – «результати навчання», тобто знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити й виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів [7].

Питання попереднього та поточного контролю в Законі України «Про освіту» не розглядаються, мова йде лише про державну підсумкову атестацію, яка здійснюється при завершенні учнем певного рівня повної загальної середньої освіти. Проте, протягом останніх трьох років, у зв'язку з епідемією COVID-19, державну підсумкову атестацію після завершення початкової школи та базової середньої освіти було скасовано. А зовнішнє незалежне оцінювання після 11 класу, через воєнний стан, проводився в 2022 році у формі національного мультипредметного тесту, у комп'ютерному форматі, що, на жаль, значно погіршило достовірність результатів та диференційованість учасників.

Також значну увагу приділено забезпеченню дотримання академічної доброчесності та якості освітньої діяльності. Отже, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [7].

Формами обману зі сторони здобувачів освіти є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. З позиції вчителів, проявами порушень академічної доброчесності є хабарництво, необ'єктивне оцінювання,

допомога або перешкоджання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги та вплив у будь-якій формі на педагогічного працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання. За такі порушення законодавством передбачені відповідні види відповідальності, що сприятиме викоріненню цього негативного явища в освіті.

У статті 53 Закону України «Про освіту» зазначено права та обов'язки здобувачів освіти, в тому числі на «справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання, відзначення успіхів у своїй діяльності, повагу людської гідності» [7].

У свою чергу учні зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись принципу академічної доброчесності, та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти, при цьому поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу [7].

Обов'язок з належного виконання освітньої програми для досягнення здобувачами освіти визначених нею результатів навчання покладено на вчителів. Передбачено також активне залучення батьків до виховного та освітнього процесу. Добре налагоджений взаємозв'язок у трикутнику «вчителі - учні - батьки» забезпечуватиме досягнення головних цілей освітньої діяльності та формування цілісної та розвиненої особистості.

Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX, у першу чергу, дає нам розуміння сутності поняття «базова середня освіта» та вимог до закладів освіти, які надають другий та третій рівні повної загальної середньої освіти.

Базова середня освіта здобувається протягом п'яти років і складається з двох циклів: адаптаційного (5 - 6 клас) та базового предметного навчання (7 - 9 класи). Згідно із Концепцією НУШ перший цикл буде пробуджувати і підтримувати інтерес до сфер знань і діяльності, передбачених навчальною програмою. Другий цикл базової середньої освіти сприятиме формуванню учнів як відповідальних членів

суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибирати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей [10].

Стаття 17 цього Закону України, в черговий раз, закріплює право здобувачів освіти на «справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросчесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти» [8].

До відомих раніше видів оцінювання результатів навчання, таких як поточне, підсумкове оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання, цей нормативний документ додає новий термін «формувальне оцінювання». Дослідники вважають, що з його допомогою виростає рівень мотивації в учнів, покращується їхня успішність, розвивається здатність до самооцінювання, оптимізується освітній процес. Увага звертається саме на рух до якісних змін у різних сферах розвитку дитини: соціальній, емоційній чи когнітивній. Важливою вимогою є заборона порівнювати дітей та класи між собою; у той же час вчителі мають право аналізувати роботу одного учня в часі та визначати проблемні місця або відзначати прогрес [21].

Для закладів освіти надається право вибору форм, змісту та способу оцінювання: власної чи визначеної законодавством. Так, наприклад, Заліщицька державна гімназія Чортківського району Тернопільської області на засіданні педагогічної ради обрала для 5 класу диференційований спосіб: основні предмети (українська мова та література, зарубіжна література, математика, іноземна мова) оцінюються за 12 – бальною шкалою, а інші – за словесними оцінками набутих компетентностей (високий, достатній, середній, низький та початковий рівні) [23]. При цьому гімназією були визначені правила переведення власної шкали до системи оцінювання, визначеної законодавством для річного оцінювання та державної підсумкової атестації.

З прийняттям Міністерством освіти і науки України у 2011 р. «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» була введена 12 – бальна шкала оцінювання. Проте, на нашу думку, цей нормативний документ потребує суттєвого редагування відповідно до Закону

України «Про повну загальну середню освіту» та Державного стандарту базової середньої освіти, як щодо термінів, так і щодо характеристики рівнів здобутих знань, умінь, навичок, ставлень та інших компетентностей.

Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2020 р. № 898 визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на рівні базової середньої освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження, розподілений за освітніми галузями, структуру та зміст базової середньої освіти [4]. Цей досить масштабний документ дає максимально повне уявлення вчителю та здобувачу освіти про ті знання, вміння, ставлення та інші компетентності, які повинні бути сформовані в процесі освітньої діяльності.

Для кожної освітньої галузі ним визначено перелік обов'язкових результатів навчання учнів та орієнтирів для оцінювання, в залежності від циклу навчання: адаптаційного чи базового предметного навчання. На нашу думку, з цим Державним стандартом базової середньої освіти зобов'язаний бути ознайомлений кожен студент, який здобуває педагогічну освіту та вчитель певного предмету, адже він є орієнтиром для побудови освітньої програми та визначення мети здійснення його діяльності.

Концепція НУШ базується на засадах «педагогіки партнерства» між учителем, учнем і батьками. Вони є об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими одnodумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу й плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів. Оцінки розглядатимуться як рекомендація до дії, а не присуд. Відзначатимуться зусилля й успіхи всіх учнів. Учителів навчатимуть, як плекати в учнів та в собі гідність, оптимізм, сильні риси характеру та чесноти [10].

Планується також, що результати навчання на базовому середньому рівні освіти будуть оцінюватися через державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Так, наприклад, у Великій Британії проводиться Національне Зовнішнє Оцінювання (Standard Assessment) на ключових

етапах розвитку дітей: КЕ 1 (7 років), КЕ 2 (11 років), КЕ 3 (14 років) та КЕ 4 (16 років). Це дає можливість визначити динаміку кожного учня відносно до критеріїв, а також представити інформацію батькам (“Батьківське право”). Оцінювання відбувається за 7 - рівневою шкалою – А, В, С, D, Е, F, G, після чого здійснюється диференціація учнів за такими формами: 1) розподіл учнів однієї паралелі на класи на основі оцінки їх результатів навчання; 2) створення тимчасових груп відповідно до здібностей учнів; 3) організація змішаних класів з різними здібностями [41].

Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5 – 6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти пропонують форму Свідоцтва досягнень, очікувані результати навчання з предметів, загальні критерії оцінювання результатів навчання. Також звернуто увагу на особливості оцінювання учнів з особливими освітніми потребами [22].

У сьомому пункті Типової освітньої програми для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти [35] наведено опис інструментарію оцінювання, що включає вимоги до оцінки відповідності результатів навчання учнів із предметів, які входять до обов’язкових та вибіркового освітніх компонентів, класифікацію форм, видів та способів контролю. Оцінювання результатів навчання учнів має бути зорієнтованим на ключові компетентності і наскрізні вміння та вимоги до обов’язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначені Державним стандартом [35].

Таким чином, ми розглянули нормативні документи, які були прийняті нещодавно, у процесі впровадження реформи «Нова українська школа», за винятком Критеріїв оцінювання навчальних досягнень, які необхідно підвести до сучасних вимог. Звісно, чинниками сповільнення процесу змін є епідемія COVID-19 та військова агресія росії, проте слід усвідомлювати, що шляху назад немає і саме освітня галузь повинна бути в авангарді українського суспільства, зрощувати активних громадян та справжніх патріотів.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

2.1 Методичні проблеми контролю результатів навчання учнів та шляхи їх розв'язання

На підставі особистого досвіду, опрацювання науково-методичної літератури, проведених бесід із вчителями та учнями Заліщицької державної гімназії, вивчення досвіду шкіл України та зарубіжжя, було виділено такі проблеми контролю результатів навчання учнів. Водночас, до кожного з них ми пропонуємо можливі способи їх розв'язання.

1. Контролю часто бракує системного характеру, коли методи й форми оцінювання результатів навчання учнів застосовуються без урахування педагогічних цілей та мети освітньої діяльності.

Так само, як вчитель розробляє робочу програму з предмета, план на кожне заняття, так само має бути спланованим процес контролю. На кожне заняття слід передбачати застосування декількох методів та видів контролю (фронтальне, тестування, групове чи письмове), щоб, з одного боку, охопити усіх учнів, а, з іншого, більш індивідуально та диференційовано перевірити результати освітньої діяльності. Так, учні 5 класу Заліщицької державної гімназії відзначили серед найулюбленіших вчителів – вчителя англійської мови М. Савчинську та основ здоров'я, безпеки та добробуту – Вчителя року 2020 за версією Global Teacher Prize Ukraine В. Дякова. Обоє застосовують у своїй педагогічній практиці комбіновані форми контролю та дотримуються принципу його систематичності і всебічності.

Навчання англійської мови проводиться за підручниками та учнівськими зошитами від Oxford University Press, з можливістю використання їх інтерактивних застосунків на сайті <https://elt.oup.com> для відповідного класу. М. Савчинська заняття розпочинає із фронтального опитування учнів (це сприяє повторенню матеріалу), далі проводить письмовий або тестовий контроль знань усього класу, далі застосовує усне індивідуальне, діалогове чи групове опитування. Для

тематичного контролю застосовують різнорівневі завдання, як на відтворення вивченого матеріалу, так і творчі завдання – написання есе з теми, редагування тексту з вибором пропущених слів. При цьому вона активно застосовує інтерактивну платформу Wordwall (<https://wordwall.net/>), де можна використовувати як уже готові навчальні ігри, так і створювати свої власні відповідно до теми уроків. Їх можна демонструвати на інтерактивній дошці, на гаджетах учнів або ж роздруковувати на папері. У безкоштовному доступі є такі ігрові форми: відповідники, випадкові карти, відкрийте вікно, випадкове колесо, відсутнє слово, анаграма, сортування за групами, наведіть порядок, вікторина, діаграма з мітками, відповідні пари, правильно-неправильно, ігрова вікторина, повітряні кулі, погоня в лабіринті, полювання на кротів, літак. «Для учнів середньої школи комп'ютерні ігри – обов'язковий елемент дозвілля, то ж варто використовувати цей інструмент у навчальних цілях» – каже вчителька.

Оскільки гімназія – це заклад освіти з поглибленим вивченням іноземної мови, то уроки англійської мови проводяться кожного дня, а це також сприяє системності в здобутті знань. Щоденний контроль знань стає нормою та органічною частиною освітнього процесу, а не чимось несподіваним і відлякуючим. Як результат рівень знань учнів у класі в порівнянні з початковою школою зріс, як і мотивація до вивчення предмета.

У В. Дякова кожне заняття проходить у формі постійної співпраці учителя та учнів. Новий матеріал пояснюється із використанням набутого особистого досвіду здобувачів освіти, до обговорення залучаються як активні учні, так і більш спокійні і вдумливі. Під кінець уроку проводиться тестування або фронтальний письмовий контроль, зошити вчитель збирає, перевіряє, проводить словесне, рівневе оцінювання та роздає їх на наступний день. Це сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на уроці та ефективному й оперативному оцінюванню.

У Путівнику НУШ для 5 – 6 класів пропонується ряд методик, які дозволяють вчителям оцінити рівень сприйняття поданого матеріалу учнями, більш оперативніше, ніж на наступному занятті за допомогою контрольних заходів. А саме: шкала, картки, спостереження за роботою в групах і парах, самооцінювання,

вихідний квиток, тест, сигнали руками, різнокольорові картки, «пишемо дві хвилини», інтелект-карта [16]. Василь Дяків застосовує із цього переліку техніку карток, сигналів руками та самооцінювання.

2. Проведення контролю в більшій мірі спрямоване на тренування пам'яті здобувачів освіти й вимагають репродуктивної діяльності за зразком чи алгоритмом, лишаючи поза обліком реконструктивний та творчий рівні володіння знаннями.

Для розв'язання цієї проблеми й була розпочата реформи Нова українська школа. Серед сучасних методів контролю, які сприятимуть розвитку творчої складової діяльності передбачено: написання есе, сенкану, розробка лепбуку, творчого проекту, формування портфолію з предметів «Мистецтво» та «Трудове навчання». Проте, варто зауважити, що їх не можна використовувати на кожному занятті, щоб не перевантажувати учнів. Це може бути завдання на семестр або за підсумками теми.

3. Контроль більше зводиться до нагромадження оцінок, перетворюючи одержання позитивних результатів, незважаючи на шляхи їх досягнення, у головну мету освітньої діяльності учня. Це не сприяє мотивації до здобуття ґрунтовних знань, розвитку компетентностей, а більше нагадує правило «завчив, здав, забув».

З метою розв'язання цієї проблеми звернемося до досвіду шкіл Фінляндії, де розвивають необхідні в житті компетентності та використовують оцінювання, в першу чергу для формування адекватної самооцінки учнем, яка стосується їхніх особистісних якостей, досягнень і можливостей [21].

Т. Канівець вважає, що контроль – це не фіксація результатів, а рубіж, за яким іде новий виток розвитку й тому пропонує для його вдосконалення метод «портфолію» – впровадження накопичувальної системи результатів навчання. Ця інновація підсилює комплексність оцінки, адже враховує результати, зусилля та прогрес учня в різноманітних видах діяльності – навчальній, творчій, соціальній, комунікативній, дозволяє отримати характеристику динаміки результатів навчання[19].

Автор пропонує формувати такі типи портфоліо: робіт, документів та відгуків. Окрім того, учень може зберігати в портфоліо все, що вважає свідченням власних зусиль у вивченні матеріалу, прогресу або досягнень з цієї теми. Справді, пригадаймо як приємно нам переглядати свої фото з шкільного періоду, недосконалі малюнки та творчі роботи, одержані сертифікати, грамоти, медалі та ін. відзнаки. Адже так, ми маємо можливість наочно бачити свій особистий ріст.

4. Низька мотиваційна функція контролю: учень навчається з примусу або із страху негативної оцінки, а не задля власного розвитку чи зацікавленості.

Для мотивації пізнавальної діяльності слід застосовувати методи та техніки контролю, що спонукають школяра до прояву активності. Наприклад, учень готує коротку доповідь з теми уроку, що передбачає пошук додаткових джерел інформації, презентує свої думки перед класом, відповідає на запитання учнів, у свою чергу, рецензує відповіді товаришів, ставить запитання вчителю. Також можна давати учням завдання на вільний вибір, в залежності від складності або завдання, які мають різні способи розв'язання, при цьому надавати можливість обирати, використовувати елементи гри або спільної праці [12].

5. Дистанційне навчання – це, з одного боку, вихід із ситуації у час епідемії COVID-19 та війни, але це й окрема проблема, щодо належної організації контролю знань, умінь та інших компетентностей. На допомогу тут стають цифрові технології та інструменти, що дають можливість відразу отримати зворотний зв'язок.

Нова українська школа: Путівник для вчителя 5 – 6 класів рекомендує такі сервіси для створення вікторин, опитувальників, онлайн тестувань як: kahoot.com, socrative.com, mentimeter.com, onlinetestpad.com, quizlet.com, quizizz.com; мультисервіси для створення інтерактивних завдань: learningapps.org, studystack.com; сервіси для створення хмар слів: answergarden.ch, wordart.com, tagxedo.com [16].

Окрім цих сервісів для шкіл пропонуються різні варіанти освітніх платформ, таких як: Єдина школа, Human, G Suite for educations, Microsoft teams та інші. Якщо дві останніх є окремими додатками Google та Microsoft, які забезпечують онлайн

зв'язок, доступ до навчальних матеріалів і завдань, використовуються вчителем для оцінювання роботи учнів, то дві перших – це окремі платформи, розроблені спеціально для освітніх цілей. При цьому школи мають вільний вибір, яку освітню платформу для дистанційного навчання обрати.

Розглянемо детальніше кожен з них та можливості їх застосування. У тому числі для контролю знань.

«Єдина школа» – це інформаційно-комунікаційна автоматизована система, призначена для закладів освіти, учнів та їх батьків, а також для органів управління освіти. Вона передбачає ведення електронного журналу та електронного щоденника для своєчасного реагування на зміну динаміки успішності дитини та підвищення рівня безпеки життя дитини через контроль її присутності на заняттях (отримання push-повідомлень) [28].

Human – це українська Ed-tech компанія, що розроблює та впроваджує продукти для цифровізації українського освітнього процесу з урахуванням різних рівнів матеріально-технічного забезпечення та цифрової грамотності в закладах освіти. Отже, перевагою цієї платформи є доступ до всіх оцінок, коментарів вчителів, статистики відвідуваності. Є можливість побачити середній бал за кожен предмет та переглядати візуалізовану аналітику щодо динаміки успішності учня. Ця інформація доступна як учням, так і їх батькам. Тобто, батьки навіть перебувають на роботі можуть контролювати присутність своєї дитини на уроці, аналізувати її спізнення [27].

Наведені вище освітні платформи широко використовуються школами, які перебувають у зоні близькій до бойових дій, де багато учнів перебувають закордоном і звичайний формат навчання неможливий. Так, Харківська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 99 Харківської міської ради на своєму сайті створила цілий розділ присвячений дистанційному навчанню в умовах воєнного стану. Тут містяться поради щодо використання платформи Human, покликання на неї та інші корисні ресурси, доступ до електронного щоденника з аналітикою, санітарні правила роботи за комп'ютером, онлайн уроки «Мінна безпека» та матеріали з психологічної допомоги дітям, батькам і вчителям. Справді,

відчувається піклування адміністрації закладу освіти про своїх учнів, про вільний доступ до освітнього середовища здобувачів освіти та їх батьків, не залежно від їх місцезнаходження [30].

6. *Порушення академічної доброчесності під час проведення контрольних заходів.* Поряд із плюсами дистанційного навчання, значного поширення набувають випадки, коли дитина списує відповіді на тестові завдання чи правильне розв'язання завдання в свого однокласника, а також такі ситуації, коли завдання виконує не здобувач освіти, а батьки або репетитори.

Для пошуку розв'язання цієї проблеми звернемося до досвіду Луцького ліцею № 21 імені Михайла Кравчука, який з 3 травня 2019 р. розпочав реалізацію Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні у співпраці із Американськими Радами з міжнародної освіти. Адміністрацією закладу видано наказ № 68/1 від 20.03.2020 р. «Про заходи із формування академічної доброчесності», з яким можна ознайомитися на сайті закладу [25].

Ліцей «Перша Білоцерківська гімназія» на своєму сайті у розділі дистанційне навчання, розмістив такі рекомендації про педагогічні прийоми, які допоможуть спонукати дітей чесно й самостійно виконувати завдання, якщо вчитель:

- заохочуватиме та підтримуватиме дітей, коли бачитиме, що робота виконана самостійно, хоч і не ідеально;
- даватиме робочі завдання, де рівень складності наростає від елементарного до дуже складного;
- даватиме індивідуальні завдання кожному хоча б раз на кілька тижнів, як варіант – вибірково;
- даватиме завдання з готовими відповідями з проханням спробувати спочатку виконати завдання самостійно, не підглядаючи, а якщо щось незрозуміло – звернутися за роз'ясненнями до вчителя/вчительки;
- даватиме завдання, які передбачають особисті міркування та висловлення власної думки дитини, а не вибір із готових відповідей;
- пам'ятатиме, що діти часто списують через надмірну кількість завдань, особливо за умови, коли вправи перевантажені теорією й одноманітні [24].

Щодо міжнародного досвіду розв'язання проблем з порушення академічної доброчесності, то можна навести особистий приклад учениці Заліщицької державної гімназії Анастасії Тракало, яка у рамках програми НМС Projects протягом 1,5 роки навчалася у Sutton Valence School [41]. Основними формами контролю були усний, письмовий, практичний та тестовий, при чому тестові завдання були відкритої форми, а не з варіантами відповіді, з можливістю вгадати. Навчалася вона на оцінки А і А+, проте, коли поділилася з подругою відповідями на контрольну роботу, вчитель та керівництво школи проводили внутрішнє розслідування, бесіди із ученицями. У результаті обом виставили оцінки В і для Анастасії, це стало важливим життєвим уроком, щодо етики поведінки та дотримання академічної доброчесності. Адже, списати чужу роботу чи «великодушно» поділитися своєю роботою – це обман. Тому, важливо вже в дітей молодшого шкільного віку, виховувати вміння відстоювати свою інтелектуальну власність і чинити спротив тиску зі сторони інших: «якщо не даєш списати, то не будемо з тобою дружити», «ти скупий», «тобі, що шкода», адже це теж є елементи булінгу й призводять до знецінення розумової праці.

Щодо застосування окремих методів контролю, то можна зауважити такі недоліки та шляхи їх розв'язання:

1. Усне опитування нерідко перетворюється на діалог між тим, хто відповідає, і вчителем при пасивному спогляданні інших учнів. Також цей метод має недостатньою надійність і точність методу вимірювання, що, у свою чергу, є наслідком порушення принципу всебічності та об'єктивності.

В цьому випадку потрібно звернути увагу на методики, які використовували відомі українські педагоги В. Шаталов [37] та Г. Ващенко [1], діяльність яких ми розглянули в підрозділі 1.2, а саме: парне опитування, активне залучення всього класу до формування запитань та рецензування відповіді, висловлення своїх доповнень.

Ще однією цікавою формою усного групового контролю є диспути й дискусії, які широко застосовуються у школах США, для розвитку ініціативності, свободи слова та самостійності думки, вміння її відстоювати. Клуби дебатів – гордість багатьох

шкіл й університетів. Впродовж року у країні проходять десятки міських, штатних і національних чемпіонатів, де діти змагаються у вмінні аргументувати свою точку зору [38].

Так, у Гарвардській школі бізнесу, передбачається, що учень, якого щойно викликали, обговорив певний випадок із «навчальною командою» і тому готовий виступити з промовою перед аудиторією. По тому, як він скінчить виступ, викладач пропонує іншим учням висловити власні міркування стосовно ситуації [39].

2. При письмовому контролі слабо реалізується його навчальна функція, коли учень так і залишається зі своїми помилками в знаннях без вчасної їх корекції та вдосконалення.

Спосіб розв'язання цієї ситуації залежить від вчителя, який має оперативно перевірити письмові роботи та неупереджено, з повагою до особистості пояснити сутність допущених помилок. За допомогою дистанційних форм зв'язку, це зробити ще простіше, адже коментарі учню не бачать його одногрупники, а лише сам здобувач знань та його батьки.

3. Практичний контроль набуває особливого значення в умовах впровадження реформи Нова українська школа, адже акцент йде на розвиток компетентностей.

До основних методів формування пізнавального інтересу під час практичного контролю належать: включення учнів у ситуацію особистого переживання успіху в навчанні, метод опори на здобутий життєвий досвід, метод «портфоліо», проблемні методи навчання, метод пізнавальної, дидактичної, рольової гри та ін.

4. Тестові методики можуть містити елементи вгадування або ж учень може згадати факти, переглядаючи перелік можливих відповідей на завдання. Також вони не враховують індивідуальних пізнавальних можливостей учнів, розробляються вчителями без перевірки на валідність, надійність тощо.

Серед проблемних моментів тестування під час дистанційного навчання можна відзначити декілька: відсутність у деяких учнів доступу до Інтернету у той час, коли має проходити тестування; можливість скористатися навчальними

матеріалами або просто зауглити відповідь на запитання; учні під час проходження тестування діляться між собою своїми відповідями в різноманітних месенджерах.

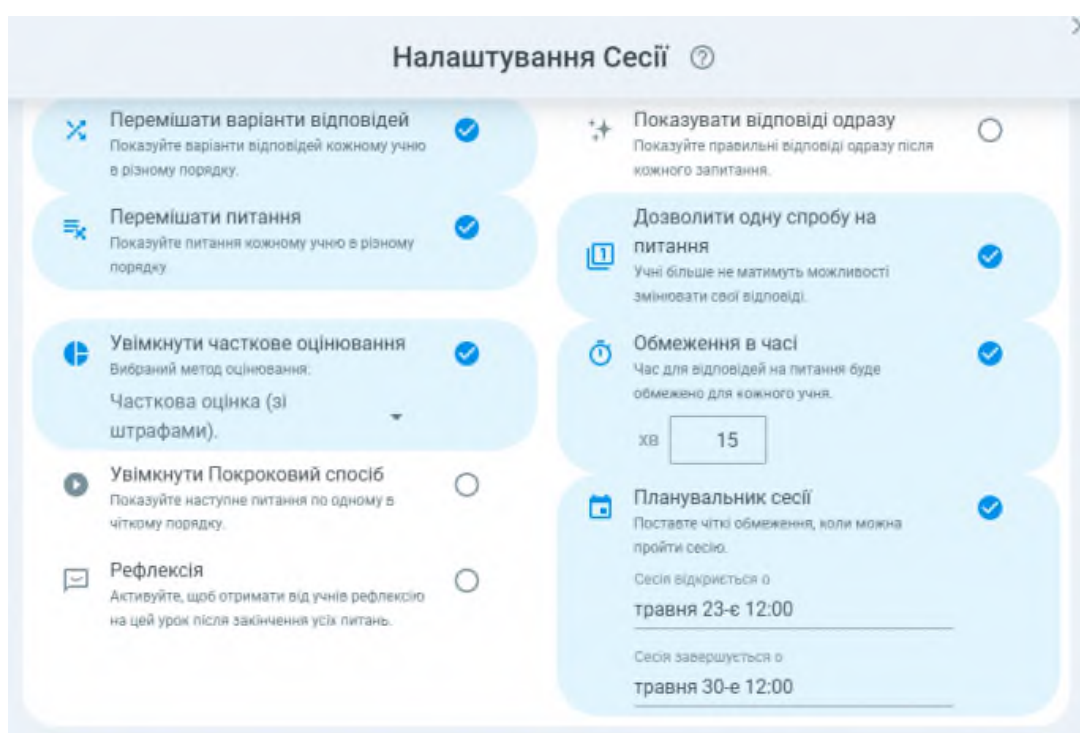
Пошук розв'язання цих проблем слід шукати у творців цієї методики контролю – вчителів американських шкіл. Найуживанішими формами тестових завдань у них продовжують залишатися тести-есе та об'єктивні тести.

Термін *essay question* («екзаменаційне питання») передбачає відповідь у вільній формі, з урахуванням питань, що вимагають від екзаменованого не тільки розгорнутих відповідей (подібно до творів чи есе), але й таких, на які він повинен дати коротку словесну або числову (наприклад, у вигляді розв'язання математичної задачі) відповідь. На противагу тестам-есе «об'єктивні питання» (*objective questions*) вимагають відповіді із запропонованих альтернатив [36].

Звернемо увагу на цікаві характеристики цих форм тестів: якість об'єктивного тесту визначається передусім професійною майстерністю розробника тесту, а якість тесту-есе – професійною майстерністю того, хто читає відповіді учнів; тест-есе легше підготувати, проте складніше правильно оцінити його результати, натомість досконалий об'єктивний тест важче підготувати, але легше оцінити його результати; розподіл числових балів, отриманих за тест-есе, може значною мірою контролюватись екзаменатором; натомість в об'єктивному тесті він майже повністю визначається самим тестом. Тому робимо висновок: на самостійній чи контрольній роботі мають бути як відкриті тести-есе, так і закриті різних форм.

Новітньою тенденцією є використання в школах США особливої форми тестових завдань, що отримали назву завдань на інтерпретацію. Він може бути представлений у вигляді географічної карти, фрагменту оповідання, вірша, схеми, таблиці тощо. Завдання на інтерпретацію використовуються для тестування вищих рівнів мисленнєвої діяльності, якими є здатність до узагальнень, застосування принципів, висловлення припущень, пояснення матеріалу, зображеного на малюнку, схемі чи таблиці [36]. Отже, бачимо, що в американських школах використовують тести різних форм, часто відкритих (тести-есе), натомість в українських школах зловживають саме одновибірковими тестами, які вчителю простіше скласти та оцінити.

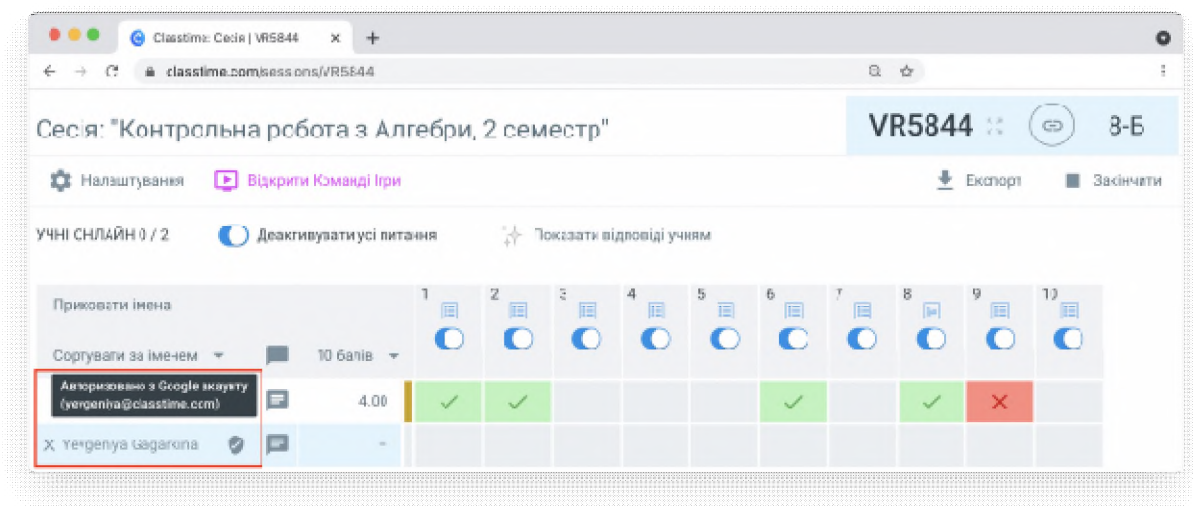
Поширеним ресурсом для створення тестових завдань є платформа Classtime. Розробники пропонують такі способи боротьби з списуванням та порушеннями академічної доброчесності: перемішати варіанти відповідей, перемішати питання, увімкнути часткове оцінювання, дозволити одну спробу на питання, обмеження в часі, планувальник сесій. Приклад налаштування сесії можна побачити на рис. 2.1. У минулому році з'явилася нова функція – проведення тестування в Safe Exam браузері без можливості переходу на інші вкладки, що перешкоджає пошуку інформації в Інтернеті. Також учні не можуть копіювати текст питання для пошуку чи обміну з іншими учнями [26].

Рис.2.1 *Налаштування сесії у Classtime [26]*

Для вірної ідентифікації учнів у програмі запроваджена функція Класів. Вона допомагає запрошувати на сесію чітко визначену групу учнів, відображає учнів у списку сесії лише під їхніми справжніми іменами та дозволяє приєднатися до сесії кожному учневі лише один раз. Крім того, всередині сесії вчитель бачитимете відповідний значок “щита” біля кожного імені учня, що означає авторизацію з перевіреним акаунтом, та зможе побачити, з якої саме пошти приєднався учень[26]. Наочний приклад наведено на рис. 2.2.

Рис. 2.2 Застосування функції Клас на платформі Classtime [26]

Водночас, О. Масалітіна у своєму дослідженні експериментально підтверджує, що в умовах закладу загальної середньої освіти тестовий контроль не може бути основним методом перевірки знань, умінь та навичок учнів, що зумовлено як потребами школярів у зміні видів діяльності на уроці (робота з тестами потребує, в основному, однотипних форм роботи (читання або письма), так і необхідністю розвивати усне мовлення учнів, їх уявлення, ініціативу та ін. [14].

Отже, ми розглянули основні проблемні моменти у процесі контролю результатів навчання учнів і можливі шляхи їх розв'язання. Це дозволило сформулювати ключові вимоги до організації контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей учнів:

1. Контроль має бути системним і систематичним, тобто необхідно комбінувати різні методи й техніки контролю для більш об'єктивної перевірки і застосовувати його на різних етапах освітнього процесу.

2. Перевірятися мають не лише знання основних теоретичних моментів, але й компетентності застосовувати ці знання на практиці, у змінених обставинах.

3. Для учнів середньої школи слід активно застосовувати інтерактивні ігри, групові форми контролю, портфоліо, тестові технології.

4. Необхідний постійний зворотній зв'язок з учнями й батьками з метою формування відповідального відношення до навчання та дотримання академічної доброчесності.

2.2 Методичні та психологічні проблеми оцінювання результатів контрольних заходів та шляхи розв'язання

Щодо сучасних проблем та викликів у сфері оцінювання знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів освіти та шляхів їх розв'язання, можна виділити такі моменти:

1. Можливість необ'єктивного оцінювання учнів. Часто основним критерієм оцінювання результатів навчання є не рівень володіння учнем знань та умінь, а інші показники: відвідування занять, активність на заняттях, участь у громадській роботі, особисте ставлення вчителя до учня, складний емоційний стан вчителя тощо.

Здобувачі освіти є досить чутливі до того, наскільки справедливо їх оцінює вчитель. Якесь невелике відхилення від об'єктивності ними помічається й викликає недовір'я до педагога, а потім і неповагу до нього та втрату мотивації до вивчення предмета. А коли втрачене довір'я учнів, то й найсправедливіші дії вчителя, в подальшому, беруться під сумнів, а отже, контроль знань втрачає виховну силу.

Буває, що вчителі перетворюють контроль знань на метод покарання учнів. Починається це інколи непомітно. Спочатку під впливом невдоволення учнем вчитель починає потроху знижувати його оцінки. У здобувача освіти виникає апатія, байдужість – однаково скільки не працюй, а визнання не буде. Особливо гостро, це відчувається, якщо в класі є учні, оцінки яких завищують, закривають очі на невиконані завдання. При подібному потуранні одним і вимогливості до інших, учні середньої школи, у яких загострюється почуття справедливості в цьому віці, перестають вмотивовано працювати.

Для кращого розуміння учнями, як і за що вчитель виставляє оцінки, потрібно на початку курсу ознайомити їх із критеріями оцінювання різних видів робіт та результатів навчання. Їх педагог не повинен затверджувати з керівництвом закладу освіти, але має поінформувати про них усіх учасників освітнього процесу. А виставлена оцінка повинна супроводжуватись її обґрунтуванням (коментуванням), коли відзначаються позитивні сторони відповіді, вказуються допущені помилки й неточності. При цьому, слід здійснювати особистісний підхід при оцінюванні

результатів навчання, враховувати рівень старань, але бути обережним із завищенням оцінки з метою заохочення. Краще відзначити зрушення в знаннях учня, підтримати його в очах класу, звернути на нього більше уваги, надати допомогу консультаціями, підручниками, додатковими завданнями чи заняттями. Це буде реальна допомога учневі, якщо він і сам намагається працювати. Таким чином, оцінювання стане зрозумілим усім учасникам освітнього процесу, гнучким, психологічно комфортним.

2. Психологічною проблемою оцінювання є різниця в меті контрольного заходу та його оцінці для вчителя та учнів. Ціль для вчителя – виявити реальний рівень засвоєння знань, з'ясувати проблемні питання, змотивувати учнів до кращої підготовки і т.д. Для учнів – метою є показати себе і свою відповідь як найкраще, одержати найвищий результат, дуже часто, незалежно від способу здобуття. Тому низька оцінка, може знизити їх мотивацію до навчання.

Щоб вирівняти запити обох сторін, фінська система пропонує оцінювати і вчителя учнем, анонімно за допомогою Google Forms, для того, щоб систематично одержувати зворотній зв'язок про рівень засвоєння, доступність до розуміння теми. Пропонується такі методики: 3-2-1, погоджуюсь чи ні, аналогія, вихідний квиток[15]. Отже, оцінювання стає оперативним та двохстороннім. Чим більше інформації отримує вчитель про те, що учні знають, як міркують, що вчать і як, тим більше він має можливостей для корегування освітнього процесу, забезпечення спрощення складного навчального матеріалу за допомогою засобів, які краще сприймаються учнями.

3. Психологічний тиск позитивного оцінювання зі сторони батьків та суспільства в цілому.

Дорослі люди орієнтовані на успішність і здійснюють психологічний тиск на своїх дітей: вчитися тільки на 12 балів, бути відмінником, відвідувати багато гуртків, займати високі місця на конкурсах та олімпіадах і т.д. При цьому йде постійне порівняння сина чи дочки з більш успішними однокласниками. Успішність дитини в соціумі визначається бальними оцінками, і діти змалечку привчаються, що не важливо, як ти ставишся до предмета вивчення, що тобі цікаво, що тобі краще

вдається. Важливо лише те, яку оцінку ти отримав. Ця зовнішня мотивація продовжується в дорослому житті, коли ми обираємо менш ризиковані завдання, які точно зможемо виконати, аби заслужити похвалу. Також дітям важко визначитися зі своїм майбутнім професійним вибором, адже вчили все потроху, а що більш за все подобається – не аналізували.

Для подолання цих негативних моментів, з 2018 р. розпочалася реформа «Нова українська школа», одним із ключових моментів є запровадження формульованого оцінювання, з обов'язковим елементом – самооцінюванням, рефлексія учнем його сильних та слабких сторін у навчанні, визначення цілей навчання на початку курсу та аналізі їх результатів у кінці семестру.

Під формульованим оцінюванням розуміють інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю визначати потреби учнів та відповідним чином адаптувати освітній процес [21]. Новозеландські вчені Б. Коуві та Б. Белл описують його як двосторонній процес між учителем та учнем з метою оптимізації освітнього процесу, підкреслюючи аспект співробітництва[16]. У таблиці 2.3 ми можемо побачити відмінності у підходах при традиційному та формульованому оцінюваннях.

Таблиця 2.3

Підходи до порівняння традиційного та формульованого оцінювання [16]

Традиційне оцінювання	Формульоване оцінювання
Оцінювання знань з предмета	Оцінювання результатів проектної діяльності
Оцінювання кінцевого результату	Оцінювання самостійності, співробітництва, освітнього процесу
Оцінювання вчителем	Оцінювання учнями, самооцінювання
Отримання звіту про результати навчання учнів, їх ранжування	Отримання більш повної картини навчання кожного учня зокрема, його поступу у досягненні цілей

Формульоване оцінювання є однією з найефективніших досліджених стратегій підвищення рівня успішності учнів за висновками міжнародних науковців та експертів, зокрема, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Цей різновид оцінювання розвиває в учнів уміння вчитися, а отже – сприяє реалізації ціннісного орієнтиру щодо навчання протягом життя. Крім того, воно сприяє розвитку в учнів метакогнітивних навичок, тобто вміння планувати,

регулювати, аналізувати власну освітню діяльність, визначати причини труднощів та можливі шляхи їхнього подолання, що, зі свого боку, розвиває внутрішню мотивацію. Це стає можливим, зокрема, завдяки концентрації уваги на процесі та цілях навчання, орієнтації на результат, застосуванню технік самооцінювання і взаємооцінювання [40].

Тобто, учень має усвідомлювати для чого йому потрібне вивчення того чи іншого предмета, а не просто тому, що так сказали дорослі. У старшій школі має бути можливість обирати напрям навчання (гуманітарний чи природничий) учнем самостійно, без впливу батьків.

За результатами аналізу ОЕСР, основні виклики на шляху впровадження формувального оцінювання є: необхідність досягнення балансу між практиками формувального оцінювання та “завжди видимими” результатами підсумкового оцінювання (в українському контексті – також поточного бального оцінювання) на системному рівні; недостатня узгодженість між підходами до оцінювання результатів навчання учнів та моніторингу якості освіти.

Серед можливих шляхів попередження або подолання зазначених викликів з огляду на міжнародний досвід експерти ОЕСР зазначають: послідовне поширення практик формувального оцінювання з одночасним використанням результатів підсумкового оцінювання з формувальною метою – тобто для надання й отримання зворотного зв'язку щодо успіху та рівня складності завдань, визначення подальших навчальних цілей і коригування навчання з орієнтацією на виявлені потреби учнів; формування загальної культури оцінювання та впровадження внутрішнього моніторингу якості освітніх послуг на рівні шкіл [33].

На тренінгах НУШ експертка Аня Хурінайнен-Косунен, магістр освіти, вчитель і викладач Школи підготовки вчителів Віккі Гельсінського університету рекомендує учням, починаючи з 5 класу, визначити їхні індивідуальні цілі на навчальний рік. Учні мають усвідомлювати: які саме знання й уміння я маю опанувати і для чого? що саме мені вдається добре, а над чим потрібно попрацювати? Зразок форми для планування освітньої діяльності можна побачити в Додатку А.

Упродовж навчального року можна пропонувати учням заповнювати таблиці самооцінювання (Додаток Б). Здобувач освіти має проаналізувати свою роботу та поведінку й відповісти на запитання, а подекуди і проставити собі бали, згадати поставлені на початку року цілі та поміркувати, чого вже вдалося досягти, а що потребує доопрацювання. Експерти рекомендують обговорювати вчителю з учнем результати такого самооцінювання в індивідуальному порядку, щоби дитини отримувала повноцінний зворотний зв'язок щодо розвитку своєї навички самооцінювання [32].

Заповнення таких анкет є підставою для подальшого діалогу вчителя з дитиною та батьками в індивідуальному форматі, коли всі сторони можуть висловити свої очікування від подальшого освітнього процесу. На таких зустрічах можна запропонувати переглянути та проаналізувати разом портфолію учня: зошити, тестові та контрольні роботи, вироби та творчі завдання, зокрема й цифрові (презентації, анімації, зроблені учнем, тощо). Якщо зустріч проводить класний керівник, він зазвичай збирає інформацію від вчителів-предметників, щоби батьки отримали загальну картину щодо успіхів дитини. Дитині дають можливість висловитися та поділитися своїми враженнями та думками щодо навчання. Батьки мають бути активними учасниками освітнього процесу своєї дитини, тому класний керівник залучає їх до оцінювання поведінки їхньої дитини [32].

Отже, звертаємо увагу на необхідність саме індивідуальної розмови класного керівника й батьків, а не традиційних у нас – батьківських зборів, коли висвітлюється загальна інформація про клас та відгуки про роботу учнів без конкретних прізвищ. Тоді сумлінні батьки думають, а може це моя дитина погано поводитися або несумлінно вчиться, а безтурботні батьки й уваги не звернуть на такі загальні зауваження. Ще гірший варіант, коли вчитель привселюдно називає проблеми і недоліки конкретних учнів, або ж вихваляє окремих учнів, а інших залишає поза увагою, розділяє дітей на «хороших» і «поганих».

За підсумками бесіди з Анастасією Тракало, яка у рамках програми НМС Projects протягом 1,5 роки навчалася у Sutton Valence School, нам стало відомо, що в цій школі в кінці семестру практикується індивідуальне спілкування вчителя з

батьками, зокрема за допомогою дистанційних засобів зв'язку. Це дає чітке розуміння про результати навчання та дотримання поведінки саме їх дитиною, проблеми чи прогрес у розвитку компетентностей, без порівняння з іншими учнями, адже у всіх дітей різні стартові можливості [41].

4. Проблема оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

Згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки, особливості оцінювання таких дітей та специфіка критеріїв можуть описуватися в Індивідуальній програмі розвитку (ІПР). Для оцінювання учнів з ООП вилучають або замінюють ті знання, вміння та різновиди діяльності, які учні не можуть опанувати або опанування утруднене. Наприклад, учитель може змінити умови, інструкції, час або місце для виконання завдання. Так, для дитини з порушеннями слуху традиційний диктант варто замінити на тестове завдання. Адже за допомогою тестів, без опори на слух, можна перевірити, чи опанувала дитина певні граматичні навички. Натомість учню з порушеннями зору для того ж диктанту може знадобитися більше часу, якщо він використовує шрифт Брайля.

Об'єктом оцінювання в цих випадках має бути динаміка розвитку. Її визначають відносно попередніх індивідуальних досягнень. Водночас оцінюються як просування учнів в опануванні предмета, так і сформованість життєвої компетентності [22]. «Якщо дитині це необхідно, можемо адаптувати навчальний матеріал, – ділиться вчителька пілотного класу НУШ НВК “Барвінок” (м. Київ) Катерина Цапенко. – Можемо полегшити в чомусь завдання. Або можемо й ускладнити, якщо дитина виконує вправу набагато швидше за інших. Наприклад, коли в дитини є страх публічного виступу, можна запропонувати їй не захищати свій проєкт перед усіма, а зробити лепбук до нього. Якщо дитині складно висловлювати свою думку письмово, можемо робити так, щоби вона висловлювала її усно. Але поступово готувати до того, щоби і письмово вона могла ефективно працювати. Хай спочатку це буде одне речення, потім – два, і так далі. Або всі діти переказують текст, а ми даємо дитині можливість його ще читати вголос. А завтра вона скаже про нього одне речення, а післязавтра – уже кілька. Динаміка завжди є, і саме до неї ми прагнемо в нинішньому підході до навчання» [33].

5. Складність оцінювання в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Діти, у час воєнної агресії російської федерації проти України, перебувають у стресовій ситуації, у багатьох є проблеми зі світлом, зв'язком, безпечним перебуванням. Тому Міністерство освіти і науки України та багато вчителів усвідомлюють необхідність підходу до процесу перевірки та оцінювання з емпатією та розумінням, зважаючи на обставини, які складаються.

Так, Вікторія Хріпко, пише: «Використовую різні підходи до оцінювання: за поточні, тренувальні сесії виставляю лише позитивні оцінки або “за узгодженням” з учнем; на завдання відкритого типу, творчі роботи пишу невеличке резюме, відзначаю сильні сторони та даю рекомендації щодо усунення помилок. Треба зазначити, що дітям подобається читати такі «листи», вони охоче їх коментують, висловлюють свою точку зору. Самостійні та контрольні роботи оцінюю відповідно до критеріїв» [26].

Натомість Світлана Корженівська вважає так: «З оцінюванням важко – бо досі я була дуже принциповою щодо академічної доброчесності. Дехто з колег вважають, що під час війни принципами можна й поступитися... але я не згодна. Хоча певні послаблення все-таки зробила: можуть до сесій приєднуватися будь-хто (раніше – тільки з авторизованих у гугл-класі акаунтів) і час на виконання завдання збільшила. Але якщо контрольний тест, все одно є обмеження в часі на виконання» [26].

Ліцей «Перша Білоцерківська гімназія», наприклад, розробив «Засоби перевірки та критерії оцінювання результатів навчання учнів під час дистанційного та змішаного навчання при синхронному й асинхронному режимах», які можна порівняти та проаналізувати у таблиці 2.5 та, детальніше, на сайті закладу [24]. При цьому учні, які здобувають освіту за дистанційною формою, обов'язково проходять формувальне, поточне, підсумкове оцінювання; результати оцінювання фіксуються в класних журналах і свідоцтвах досягнень; оцінювання може відбуватися очно або дистанційно.

На нашу думку, подібні матеріали з інструментами, засобами, методами перевірки та критеріями оцінювання мають розробити та розмістити на своїх сайтах усі заклади освіти, щоб учні та їх батьки могли чітко розуміти організацію

освітнього процесу та систему контролю результатів навчання, якщо вони навчаються в звичайних умовах, або ж дистанційно, або ж за сімейною формою, в Україні або закордоном.

Таблиця 2.5

Засоби перевірки та критерії оцінювання результатів навчання учнів під час дистанційного та змішаного навчання [24]

Синхронний режим	Асинхронний режим
<p>Переваги: дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та всіх учнів</p>	<p>Переваги: більш гнучкий у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання в зручний час, проте менш об'єктивним</p>
<p>Засоби перевірки та критерії оцінки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконувати тести на платформах Googleclassroom, Naurok, Moodle та інші; - виконувати письмові роботи, у тому числі диктанти, із використанням відеоінструментів Skype, Zoom тощо; - усні форми контролю (усний переказ, презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах; - брати участь в онлайн-семінарах та онлайн-форумах із використанням відеоінструментів Skype, Zoom або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook та ін. 	<p>Засоби перевірки та критерії оцінки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконувати завдання на одній з платформ (Googleclassroom, Naurok, Moodle та ін. за вибором вчителя); - виконувати письмові роботи в текстових редакторах (Word та ін.) або в зошитах та надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет); - писати диктанти з використанням аудіо або відеозаписів, створених та надісланих вчителем; - знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку.

Таким чином, оцінювання повинно ґрунтуватися на засадах компетентнісного підходу й чітких критеріях, взаємній повазі та об'єктивності, застосовуватися на усіх етапах освітнього процесу при активному залученні учнів до самооцінювання та оцінки ступеня розуміння матеріалу, який пояснює вчитель та усвідомленні усіма учасниками освітнього процесу цілей та мети навчання, форм та критеріїв оцінювання його результатів .

ВИСНОВКИ

На основі проведеного нами дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Акцент із контролю знань, умінь та навичок поступово зміщується до контролю сформованості ключових компетентностей необхідних у житті, самоконтролю та самооцінки учнями своєї освітньої діяльності.

2. На основі опрацювання науково-методичної літератури сформульовано визначення «контролю» як процесу виявлення, вимірювання і оцінки знань, умінь і навичок та інших компетентностей учнів. Основними функціями контролю є: навчальна, контролююча, діагностико-коригуюча, стимулюючо-мотиваційна, виховна, розвивальна.

Залежно від специфіки організації контролю за результатами навчання учнів використовують такі форми контролю: фронтальна, індивідуальна, парна, групова, комбінована, самоконтроль. Основними методами перевірки результатів навчання учнів є: спостереження, усне опитування, письмовий контроль, практичний контроль, метод графічної перевірки, тестування, програмований контроль.

3. З метою вивчення методик контролю, які позитивно зарекомендували себе в минулому, було проаналізовано спадок таких видатних українських педагогів як: Б.Грінченко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, В. Шаталов. Підтверджено, що їх висловлювання та техніки контролю є актуальними і сьогодні.

4. При опрацюванні нормативних документів щодо перевірки та оцінювання знань учнів з'ясовано, що з початку реформи освіти було суттєво оновлено ключові Закони України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», розроблено Державний стандарт базової середньої освіти. А до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів будуть вносити зміни в міру поступу реформи. Так, у 2022 році Міністерство освіти і науки України затвердило Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–6 класів, і продовжуватиме це надалі.

5. Основними проблемами контролю результатів навчання учнів у наш час є: контроль спрямований більше на тренування пам'яті, а не на розвиток компетентностей; під час контрольних заходів не враховуються педагогічні цілі та мета освітньої діяльності; контролю часто бракує системного характеру; низька

виховна та мотиваційна функції контролю; збільшуються факти порушення академічної доброчесності в умовах дистанційного та змішаного форматів навчання. Окремо було виділено недоліки окремих методів контролю.

6. Серед проблемних моментів у процесі оцінювання виділяють такі: різниця в меті контрольного заходу та його оцінці для вчителя та учнів; необ'єктивність оцінювання учнів; психологічний тиск позитивного оцінювання зі сторони батьків та суспільства в цілому; проблема оцінювання дітей з особливими освітніми потребами; ускладненість оцінювання в умовах дистанційного та змішаного навчання.

7. Шляхи розв'язання цих та інших проблем перевірки та оцінювання результатів навчання були запропоновані на основі вивчення досвіду роботи Заліщицької державної гімназії, Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 99 Харківської міської ради, Луцького ліцею № 21 імені Михайла Кравчука, Ліцею «Перша Білоцерківська гімназія». Також розглянуто практику формувального оцінювання у школах Фінляндії, методика тестового контролю, диспутів та дискусій у школах США, виховання академічної доброчесності у школах Великої Британії.

Як результат досліджень, ми дійшли висновку, що провідними дидактичними умовами організації ефективного контролю результатів навчання є:

- забезпечення системності та систематичності контролю, шляхом вмілого поєднання різних видів, методів, форм та засобів перевірки та оцінювання результатів навчання учнів відповідно до мети вивчення предмета;
- ознайомлення здобувачів освіти з інформацією про мету і цілі вивчення курсу, методами, формами і строками проведення контрольних заходів, критеріями оцінювання результатів навчання;
- застосування формувального оцінювання учнів, виховання в них навичок визначення своїх цілей у навчанні та самооцінювання;
- застосування для потреб контролю сучасних комп'ютерних технологій;
- співпраця із батьками на індивідуальних зустрічах, а не на колективних батьківських зборах.

РЕЗЮМЕ

Контроль результатів навчання для вчителя повинен сприяти покращенню освітнього процесу та його взаємодії із учнями. Для здобувачів освіти проведення контрольних заходів має створювати такі умови, за яких учень міг би оцінювати одержані результати із своїми навчальними цілями. Наше дослідження було присвячене проблемам, які перешкоджають цьому та способам їх усунення.

Курсова робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, резюме українською та англійською мовами та 2 додатків. Обсяг роботи складає 52 сторінки. У списку використаної літератури 41 джерело.

У першому розділі роботи розкрито теоретичні основи контролю результатів навчання, розглянуто український історико-педагогічний досвід та вимоги чинного законодавства до організації контролю знань, умінь, навичок та інших компетентностей учнів.

У другому розділі проведено дослідження існуючих проблем перевірки та оцінювання результатів учнів та запропоновано шляхи їх розв'язання на основі досвіду шкіл в Україні та у США, Великій Британії та Фінляндії.

Ключові слова: контроль, діагностика, формувальне оцінювання, результати навчання, компетентності, тестування.

ABSTRACT

Control of learning results for the teacher should contribute to the improvement of the educational process and its interaction with students. For students of education, conducting control measures should create such conditions under which the student could evaluate the obtained results with his educational goals. This study was devoted to the problems that prevent this and ways to eliminate them.

The coursework consists of an introduction, 2 chapters, conclusions, abstract in Ukrainian and English and 2 appendices. The volume of work is 52 pages. The list of used literature includes 41 sources.

In the first section of the work, the theoretical foundations of the control of learning outcomes are revealed, the Ukrainian historical and pedagogical experience and the requirements of the current legislation for the organization of control of students' knowledge, abilities, skills and other competencies.

In the second chapter, a study of the existing problems of checking and evaluating the results of students was carried out and ways of solving them were proposed based on the experience of schools in Ukraine and in the USA, Great Britain and Finland.

Keywords: control, diagnosis, formative assessment, learning outcomes, competences, testing.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : Підручник для педагогів. Вид. 1. К. : Українська видавнича спілка, 1997. 441 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-те видання, перероблене, доповнене. Київ : «Академвидав». 2012. 616 с.
3. Грінченко Б. Д. Якої нам треба школи / Борис Грінченко // Зібрання творів. Педагогічна спадщина. Кн. 2. К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2013. С. 86–99.
4. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2020 р. № 898 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
5. Дидактика: теорія і практика. Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних факультетів/ О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Вид. 3-є, переробл. і доповн. Київ: Ліра, 2016. 608 с.
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р. № 463-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
9. Коляденко О. В. Ідеї Бориса Грінченка про мету і завдання національної школи // Освітологічний дискурс, 2016, № 3 (15).
10. Концепція Нової української школи, ухвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
11. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 р. № 329 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11#Text>

12. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 128 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/417831.pdf
13. Марчук С. С. Науково-теоретичні аспекти контролю і оцінювання навчальної успішності учнів URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/ped_2008_1/2008-26-06/marchuk.pdf
14. Масалітіна О. С. Педагогічні умови застосування тестів для контролю навчально-пізнавальної діяльності старшокласників. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Харків, 1999. URL: <http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/masalitinaos.pdf>
15. Матеріали вебінару «Система оцінювання в Новій українській школі» Всеосвіта URL: https://www.youtube.com/watch?v=TVh_IKE-j9c
16. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів: навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній; відп. за вип. В. М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
17. Одерій Л. П. Основи системи контролю якості навчання: Навч. посіб. К. : ІСДО, 1995. 132 с.
18. Онопрієнко О. В. Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. / О. В. Онопрієнко. Харків: «Ранок», 2021. 208 с.
19. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник] / Т. М. Канівець. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М. , 2012. 102 с.
20. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. К. : ЦНЛ, 2021, 228 с
21. Підгорна О., Береговська Т. Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики URL: <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>

22. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України 01.04. 2022 р. № 289
23. Сайт Заліщицької державної гімназії
URL: <https://sites.google.com/site/zalgimnasia/>
24. Сайт ліцею «Перша Білоцерківська гімназія»
URL: <https://gim1bc.kiev.ua/distancijne-navchannya>
25. Сайт Луцького ліцею №21 імені Михайла Кравчука
URL: <http://gymnasia21.lutsk.ua>
26. Сайт освітньої платформи URL: <https://www.classtime.com>
27. Сайт освітньої платформи Human URL: <https://www.human.ua/>
28. Сайт системи Єдина школа URL: <https://eschool-ua.com/#/home/>
29. Сайт Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 99 URL:
http://school99.edu.kh.ua/distancijne_navchannya_v_period_voyennogo_stanu/
30. Соловей М. І., Кудіна В. В., Спіцин Є. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: Навч. посіб. Вид. 3-є, доповн. Київ : Ленвіт, 2013. 414 с.
31. Сікорський П. І. Нова педагогіка. К. : Львівська політехніка, 2021, 540 с.
32. Степанова-Камиш А. Формувальне оцінювання: приклади форм, які заповнюють фінські вчителі, діти та їхні батьки URL:
<https://nus.org.ua/articles/formuvalnogo-otsinyuvannya-pryklady-form-yaki-zapovnyuyut-uchyteli-dity-ta-yihni-batky/>
33. Степанова-Камиш А. Як розробити систему оцінювання учнів
URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-rozrobyty-systemu-otsinyuvannya-uchniv/>
34. Сухомлинський В. О. Дайте дитині радість розумової праці, радість успіху в навчанні // Вибрані твори: У 5 т. К. : Рад. шк., 1977. Т.5. Статті С. 162 – 175.
35. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України 19.02.2021 р.

- № 235 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
36. Чорна Н. В. Оцінювання навчальних досягнень учнів методом тестування в педагогіці США : Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Н.В. Чорна; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, 2005. 20 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124032394>
37. Шаталов В. Ф. Педагогическая проза. М.: Педагогика, 1980. 94 с.
38. Як виграти дебати знають американські школярі
URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/mystetstvo-debativ/4882882.html>
39. Susan Cain. Quiet The Power of Introverts in a World That Can't Stop Talking. NY, Broadway Books, 2012
40. 10 reasons why Finland's education system is the best in the world URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/10-reasons-why-finlands-education-system-is-the-best-in-the-world>
41. Website Sutton Valence School URL: <https://www.svs.org.uk/>

Визначення учнем цілей на новий навчальний рік [32]

Цілі на навчальний рік 20xx-20xx _____

прізвище, ім'я

Планую свою роботу в школі у 5-му класі.

Ставлю перед собою цілі, яких намагаюся досягти разом з учителем і батьками.

Навички роботи в школі

Я добре працюю самостійно.

Моя ціль: _____

Я добре працюю в парі.

Моя ціль: _____

Мені легко працювати в групі.

Моя ціль: _____

Я даю всім спокійно працювати.

Моя ціль: _____

Навички роботи вдома

Я майже завжди можу сам(а) зробити свою домашню роботу. _____

Мені потрібна допомога з домашнім завданням _____

Поведінка

Я поводжусь з іншими _____

У разі суперечки я _____

Я завжди слухаюся дорослих _____

Я не завжди слухаюся дорослих _____

Моя ціль: _____

Цілі щодо вивчення рідної мови та літератури

Вважаю, що читаю _____

Пишу різні тексти

зовсім без помилок ____

майже без помилок ____

все ще з кількома помилками ____

Вважаю, що писати власні твори та тексти мені

дуже легко ____

досить легко ____

трохи складно ____

дуже складно ____

Читання книг

Збираюся уважно прочитати до кінця товсту книгу ____

Прочитати всю книгу для мене все ще досить складно ____

Я не в захваті від читання книг від початку до кінця ____

Цілі вивчення математики

Я вмю виконувати основні розрахунки (+, -, x, :) від 0 до 100 000

дуже добре ____

ще не вмю ____

Розпізнаю, порівнюю та обчислюю у межах від 0 до 1 000 000

дуже добре ____

досить добре ____

мені все ще потрібно тренуватися ____

Вмю обчислювати дроби

дуже легко ____

досить легко ____

мені все ще потрібно тренуватися ____

Виконую усні чи письмові завдання

дуже легко ____

досить легко ____

з великим трудом ____

не можу виконати їх самостійно ____

Розв'язую задачі з математики

дуже легко ____

досить легко ____

з великим трудом ____

не можу розв'язати їх самостійно ____

На уроках математики

розумію нову тему на уроці вчителя ____

мені важко щось зрозуміти під час уроку, поки вчитель навчає ____

Моя робота на уроках математики

Майже завжди можу працювати самостійно ____

Мені складно працювати самостійно ____

Мені потрібно більше підтримки від дорослих ____

Погляди батьків/осіб, які їх замінюють, на роботу дитини в школі

- як ви думаете, як працює ваша дитина в школі,

- чи реалістично оцінює ваша дитина свої навички,

- яка підтримка необхідна дитині,

- тип зворотного зв'язку від школи, який, на ваш погляд, потрібен дитині

_____
Прізвище, ім'я

_____
Дата

**Обговорення оцінювання вчителем та учнем, виконання учнем
самооцінювання [32]**

САМООЦІНЮВАННЯ. Учень заздалегідь заповнює анкету, результати оцінювання обговорюються з учителем

Предмет: _____ П.І.Б. учня: _____ Клас: _____

Мої робочі навички	Завжди	Майже завжди	Часто	Рідко
Приходжу на заняття вчасно, заходжу до класу спокійно				
Приходжу з виконаним домашнім завданням				
У мене з собою є необхідні навчальні приналежності				
Слухаю настанови вчителя, запитання інших, відповіді та презентації				
Беру активну участь в уроках				
Стараюся на уроках з усіх сил				
Працюю спокійно, в гармонії з іншими				
Умію працювати самостійно				
Умію працювати в парі				
Умію працювати в групі				
Поважаю роботу інших				
Готовий(а) надавати допомогу та підтримку				
Заслуговую на довіру та поведжуся чесно у своїй шкільній роботі.				
Дотримуюся правил школи				

Після закінчення періоду у свідостві успішності за період ставиться оцінка. На оцінку впливає:

- виконання домашніх завдань і робота під час уроків,
- робота на уроках: самостійно, в парах, в групах, участь у дискусіях і все перераховане вище в формі самооцінювання,
- тести: як були досягнуті цілі щодо контенту,
- загальне ставлення до навчання.

Як ти думаєш, на яку оцінку ти наразі заслуговуєш (можна вказати, наприклад, - 5- 6, 6- 7, 7- 8, 8- 9, 9- 10) _____

Який із зазначених нижче способів роботи тобі добре підходить?

Номер 1 = найкращий, 2 = другий після найкращого тощо.

Самостійна робота _____ Робота в парах _____ Робота в групах _____ Розповідь учителя _____